

بایسته‌های تبلیغ در مناطق مشترک

حجت‌الاسلام والمسلمین موسی‌الرضا تیموری*

قال الله تعالى: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ
وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ»^۱.

مقدمه

تاریخ گواه بر این مطلب است که تبلیغ و تلاش مبلغان دینی، نقش به‌سزایی در رساندن پیام دین به عموم مردم دارد و این مهم در آیات قرآنی و سخنان اهل بیت علیهم‌السلام نیز تاکید شده است. خداوند متعال در قرآن کریم، خطاب به پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که تلاش وافر در امر ابلاغ وحی و تعلیم و تبلیغ مبانی دینی داشتند می‌فرماید: **فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا**^۲؛ شاید اگر به این سخن ایمان نیاورند تو جان خود را از اندوه، در پیگیری کارهایشان تباه کنی. همچنین، پیامبر اکرم ص، مبلغان را به عنوان خلفا و جانشینان خود یاد می‌کند و برای آنان دعا می‌فرماید: **اللَّهُمَّ إِرْحَمْ خُلَفَائِي - ثَلَاثًا - قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ خُلَفَاؤُكَ؟ قَالَ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ حَدِيثِي وَ سُنَّتِي ثُمَّ يَعْلَمُونَهَا أُمَّتِي**؛ پیامبر این دعا را سه‌بار تکرار فرمود: خدایا! جانشینان مرا مشمول رحمت خویش قرار بده. پرسیدند: ای پیامبر خدا، جانشینان شما چه کسانی

* دانش آموخته سطح ۴ حوزه علمیه قم.

۱. آل عمران: ۶۴: «بگو: ای اهل کتاب! بیایید به سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است؛ که جز خداوند یگانه را نپرستیم و چیزی را همتای او قرار ندهیم؛ و بعضی از ما، بعضی دیگر را - غیر از خدای یگانه - به خدایی نپذیرد».

۲. کهف: ۶.

۳. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۴۴.

هستند؟ فرمود: همان کسانی که حدیث و سنت مرا به مردم می‌رسانند و به امت من تعلیم می‌دهند.

با توجه به اهمیت و جایگاه ارزشمند تبلیغ دین در منابع اسلامی، لازم است علاوه بر ارائه محتوای غنی دینی در تبلیغ، به روش ارائه نیز توجه نمود تا تبلیغ، ماندگار و اثرگذار شود. برای این اثرگذاری و ماندگاری، نیاز به ابزار و روش دارد و بدون آن ابزار، ماندگاری و تاثیرگذاری آن، اندک یا بی‌نتیجه است. آشنایی مبلغان دینی با ظرافت‌ها، ابزار و روش‌های تبلیغی در مناطق مشترک ضرورتی انکارناپذیر است. بر این اساس و با توجه به اهمیت موضوع، در اینجا برخی از بایسته‌های تبلیغ در مناطق مشترک بیان می‌شود.^۱

۱. برجسته کردن مشترکات مذاهب اسلامی

خداوند متعال در قرآن کریم، به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: **قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ؛**^۲ «بگو: ای اهل کتاب! بیایید به سوی سخنی که میان ما و شما مشترک است که جز خداوند یگانه را نپرستیم و چیزی را شریک او قرار ندهیم و بعضی از ما بعضی دیگر را غیر از خداوند یگانه به خدایی نپذیرد». در این آیه شریفه، خداوند متعال پیروان ادیان الهی را به مشترکات اسلام و آیین‌های اهل کتاب دعوت می‌کند و با این طرز استدلال به ما می‌آموزد که اگر کسانی حاضر نبودند در تمام اهداف مقدس با شما همکاری کنند تلاش و کوشش نمایید تا حداقل در اهداف مهم مشترک، همکاری آنها را جلب کنید و آن را پایه‌ای برای پیشبرد اهداف مقدس‌تان قرار دهید.

این آیه نورانی قرآن، درس بزرگی به جامعه اسلامی و پیروان آئین محمدی صلی الله علیه و آله می‌آموزد که وقتی طبق آیات قرآن، ماموریت داریم با دیگر ادیان الهی در امور مشترک، توافق نموده و وحدت داشته باشیم قطعا این وحدت و همدلی در بین پیروان امت اسلامی که با وجود تعدد فرقه‌ها و مذاهب، مشترکات فراوانی با یکدیگر دارند اولویت بیشتری دارد. زیرا هریک از اشتراکات جامعه اسلامی در

۱. برای شناخت کامل بایسته‌های تبلیغ در مناطق مشترک ر.ک: فصلنامه ره‌توشه مناطق مشترک،

شماره‌های ۶ و ۸.

۲. آل عمران، ۶۴.

اصول و فروع دین، در اعتقادات و مناسک عبادی، می‌تواند منشا وحدت و زندگی مسالمت‌آمیز شود. اعتقاد به توحید و وحدانیت خداوند متعال، اعتقاد به مبدا و معاد، قبول نبوت انبیای الهی خصوصا خاتم پیامبران حضرت محمد مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، اعتقاد به وحیانی بودن قرآن و اتفاق بر عدم تحریف قرآن کریم، باور به مهدویت و حکومت جهانی حضرت مهدی عَجَلَتْهُمُ إِلَهُهُمُ، نزول حضرت عیسی عَلَيْهِ السَّلَامُ و همراهی با امام مهدی در آخرالزمان، باور به جایگاه ویژه و ممتاز اهل بیت پیامبر عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و قبول مرجعیت آنان در بین امت اسلامی، ضرورت محبت و مودت به اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وجود مناسک عبادی مشترک از قبیل نماز، روزه، کعبه و قبله، حج، زکات، طهارات و صدها مورد دیگر، نمونه‌های فراوانی است که به مراتب نقطه وحدت و اشتراک مسلمانان با یکدیگر می‌باشد و نباید به سادگی از کنار آن گذشت و به آن بی‌توجه بود. رهبر معظم انقلاب (مدظله) در اهمیت همدلی دنیای اسلام بر مشترکات و توجه به توطئه دشمنان نسبت به شیعه و اهل سنت می‌فرماید:

دل سنی را نسبت به شیعه، دل شیعه را نسبت به سنی آن‌چنان چرکین می‌کنند که نتوانند با این همه مشترکات، کنار هم قرار بگیرند. این، کار دشمن است. چرا ما این حقیقت را نمی‌فهمیم؟ سال‌های متمادی است - از زمان مرحوم آیت الله بروجردی رَحِمَهُ اللهُ و بعضی از بزرگان علمای اهل سنت در مصر - که این فکر پیدا شده که بیاید اختلافات را کنار بگذارید سنی، سنی بماند؛ شیعه، شیعه بماند؛ عقاید خودتان را داشته باشید اما با هم، دست در دست هم بگذارید. قرآن از زبان پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به مسیحیان آن زمان می‌گوید: «تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا» آن وقت فرقه‌های مسلمان، با خدای واحد، پیغمبر واحد، قرآن واحد، قبله‌ی واحد، عبادت واحد، این همه مشترکات و مسلمانات، چند موضوع مورد اختلاف را وسیله قرار بدهند برای دشمنی! این، خیانت نیست؟ این، غرض ورزی غرض ورزان و غفلت غافلان نیست؟ هر کسی که در این زمینه تقصیری بکند، پیش خدای متعال مؤاخذ است؛ چه شیعه باشد، چه سنی.^۱

وظیفه مبلغان مناطق مشترک آن است که اشتراکات امت اسلامی را برجسته نمایند و

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با اқشار مختلف مردم در سالروز میلاد حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ، ۱۳۸۵/۵/۱۷.

مراقب باشند که افتراقات و موارد اختصاصی مذاهب، مورد طعن و خدشه قرار نگیرد و بسترساز و زمینه‌ساز جریحه‌دار شدن اعتقادات آنان نشود و آنان را در ورطه انجام عکس‌العمل نامناسب قرار ندهد.

بیان و طرح مباحث مورد اختلاف و اختصاصی مذاهب اسلامی، ظرافت خاص لازم دارد که علاوه بر تسلط علمی، ظرفیت‌سنجی طرح آن مباحث خصوصاً در مجالس خصوصی و بدون تقيص و حب و بغض شخصی لازم است. زیرا مباحث اختلافی، بسترساز سوء استفاده معاندان و نزاع و درگیر کردن پیروان امت اسلامی با یکدیگر است. قتل عام‌ها، عملیات‌های انتحاری و کشتار وحشیانه‌ای که متأسفانه گاهی توسط افراطیون مسلمان‌نما انجام می‌شود همه به خاطر دست گذاشتن بر نقاط اختلافی و برجسته کردن آن است.

۲. تاکید بر اصول مذهب و عقاید شیعه و دفاع از آن بدون افراط و تفریط

همت مسلمانان بر آن است که به حقیقت ایمان برسند و زندگی خود را بر معیار دین و ایمان تنظیم نمایند تا به سعادت دنیا و آخرت نائل شوند. البته در این مسیر نیز ممکن است خطا رفته و به علل متعدد، حقیقت دین بر آنان به صورت ناصحیح و وارونه جلوه‌گر شود و در نتیجه از صراط مستقیم منحرف شده و مسیر را به اشتباه طی نمایند که همین خطایمایی و انحراف از حق و حقیقت، موجب پیدایش فرقه‌های اسلامی شده است؛ زیرا به تعبیر حافظ شیرازی: «چون ندیدند حقیقت، ره افسانه زدند» اما آنچه در بین جوامع اسلامی مشاهده می‌شود آن است که پیروان فرقه‌های اسلامی، سعی و تلاش دارند با جان و دل از اعتقادات و باورهای دینی و مذهبی خود دفاع نموده و بر آن پایبند باشند و در حفظ و حراست آن، در عقیده و عمل کوشا باشند.

شیعیان نیز که بر طبق آموزه‌های دینی و معارف اصیل اسلامی، تبعیت از اهل بیت علیهم‌السلام را به عنوان حقیقت دین برگزیده‌اند تلاش وافر دارند تا در مسیر آن راهنمایان راستین قدم بردارند و از جان و دل از اعتقادات و باورهای شیعی خود دفاع کنند و این مهم در طول تاریخ مورد تاکید رهبران جامعه اسلامی که طلایه‌داران تقریب مذاهب اسلامی نیز هستند بوده است. بر این اساس لازم است همانطور که باید به تقریب و مبانی آن معتقد بود و از آن دفاع کرد از مبانی اصیل

مکتب اهل بیت علیهم السلام نیز جانانه دفاع نمود تا با نام تقریب و وحدت امت اسلامی، مبانی اصیل اعتقادی شیعه در حاشیه قرار نگیرد و کنار نگذاشته نشود. متأسفانه در برخی موارد مشاهده می‌شود عده‌ای اندک، تلاش دارند از راهبرد تقریب، سوء استفاده نموده و به اسم تقریب و نزدیکی پیروان مذاهب اسلامی، اعتقادات و باورهای شیعه را کنار نهند و به دلایل واهی به آن هجمه کنند در حالی که بزرگان و رهبران تقریب همانند مرحوم آیه‌الله العظمی بروجردی رحمته‌الله، حضرت امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام‌ظله) که به شدت مقید به تقریب مذاهب اسلامی بوده با جان و دل نیز از اصول و مبانی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام دفاع می‌کنند.

رویکرد امام راحل رحمته‌الله و رهبر معظم انقلاب (مدظله) در تقریب مذاهب اسلامی و تقویت مبانی اهل بیت علیهم‌السلام، اقتدارگرایانه است به این معنا که در عین حالی که اصول و اعتقادات شیعه را حفظ می‌نمایند و به آن پایبندند سعی وافری دارند که بر روی اشتراکات با دیگر مذاهب تأکید نمایند و با کنار گذاشتن اختلافات بین مذاهب، یک همگرایی عظیم در جهان اسلام پدید آورند و رفتاری اعتدال‌گرایانه و مشی معقولانه، منطقی، معتدل و وحدت‌گرایانه را در پیش‌روی امت اسلامی قرار داده و با هرگونه افراط و تفریط در بین شیعیان و مسلمانان مخالف نمایند. و با نزدیک کردن پیروان مذاهب اسلامی به یکدیگر و حمایت از تقریب بین مذاهب، بر اصول و عقاید شیعه نیز پایبند بوده و ذره‌ای از آن عدول ننمایند. و تلاش دارند با شناخت دقیق سیاست‌های استکبار علیه شیعیان و مسلمانان، به مقابله و مبارزه با آن برخیزند و امت اسلامی را از گرایش به اندیشه‌های غربی و سکولار و بی‌دینی و همچنین گرایش به اندیشه‌های سلفی و وهابی بر حذر دارند. تشکیل مجمع جهانی اهل بیت علیهم‌السلام هم‌زمان با تشکیل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی توسط رهبر فرزانه انقلاب، بیانگر همین مهم است که آن رهبر فرزانه، با تأکید بر اصول شیعه، توجه و عنایت ویژه نیز به وحدت امت اسلامی دارند.

مبلغان مناطق مشترک با اقتداء و تاسی به سیره و روش اهل بیت علیهم‌السلام و عالمان و اندیشمندان شیعه، باید بر اصول و اعتقادات تشیع پایبند بوده و از آن محافظت نمایند و همچنین نمادهای شیعه را که در طول تاریخ، محفوظ مانده است نگه‌داری نمایند و مراقب باشند تا افرادی به اسم وحدت و تقریب مذاهب، اصول و نمادهای شیعه را خدشه‌دار نکنند. اقامه عزای اهل بیت علیهم‌السلام و برپایی مراسم دسته‌روی، نمونه بارزی از

نمادها و فرهنگ شیعه است که باید حفظ کرد و به صورتی باشکوه انجام داد.

۳. توجه دادن مخاطبان نسبت به ترفندها و توطئه استکبار و رژیم صهیونیستی

پیشرفت سریع و برق‌آسای اسلام در جزیره‌العرب، حکایت از تلاش‌های فراوان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و تطبیق آموزه‌های اسلامی بر مبانی عقلانی و موافقت آن با فطرت انسان‌ها دارد و به همین سبب، موجب شد که از ابتدا عده‌ای که منافع خود را در خطر می‌دیدند و با توسعه مکتب و حیانی اسلام موافق نبودند به مخالفت با آن برخیزند. دشمنی برخی از افراد با مسلمانان از آن دوران تا کنون ادامه دارد و تلاش دارند مانع جدی و سدی محکم مقابل پیشرفت این دین آسمانی قرار دهند.

نماد و قالب دشمنان دیروز خصوصاً یهودیان مستقر در مدینه، در عصر کنونی و به صورت علنی در چهره صهیونیست و استکبار نمایان شده و به امت اسلامی ضربه وارد می‌کند. کشتن مسلمانان به صورت علنی در قالب جنگ‌ها، محروم کردن آنان از حقوق انسانی و اجتماعی، تفرقه و دو دستگی در جوامع اسلامی و تسلط بر حاکمان کشورهای اسلامی و وابسته کردن آنها به خود، نمونه‌ای از توطئه‌های فراوان آنان می‌باشد. متأسفانه دنیای اسلام خصوصاً سران کشورهای اسلامی نیز هیچ‌گونه عکس‌العمل متحد و مناسبی در مقابل این توطئه ندارند و نظاره‌گر و حتی در بسیاری از مواقع، همدست با آنان علیه امت اسلامی شده‌اند و در نتیجه این همکاری و بی‌تفاوتی، استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل، به آسانی بر بسیاری از اراضی و ثروت‌های کشورهای اسلامی تسلط پیدا کرده و فلسطین اشغالی را غصب کردند.

رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) در مورد خطر دشمنان امت اسلامی و جنایات آنان می‌فرماید: امروز هم مکرراً دیده می‌شود، که قدرتهای مستکبر عالم، آن وقتی که پای مسلمان‌ها در میان است، چشم بر روی هر جنایتی که علیه مسلمان‌ها انجام شود می‌بندند. این مسأله در بوسنی دیده شد در کوزوو هم دیده شد در افغانستان هم دیده شد در عراق هم دیده شد امروز هم نوبت لبنان است. فلسطین هم سال‌هاست که در همین وضعیت است. برای آنها شیعه و سنی و عرب و عجم تفاوت نمی‌کند هر جا زورشان برسد هر جا مانعی در مقابل خود نبینند هر جا مثنی به دهان آنها نخورد جلو می‌آیند. امت اسلامی و ملت‌های اسلامی باید این را درک کنند و بفهمند

باید خود را قوی کنند.^۱

شوربختانه دنیای اسلام از توطئه استکبار غافل شده و گرفتار جنگ‌های داخلی گردید و عده‌ای افراطی با عناوینی همچون وهابیت، بهائیت، القاعده، داعش و غیره بر اموال و جان‌های مسلمانان تجاوز کردند و به ایجاد نزاع‌ها و درگیری‌های داخلی، به کشتار و تضعیف مسلمانان پرداختند. چنانچه رئیس جمهور سابق آمریکا (ترامپ) در دوران انتخابات ریاست جمهوری، رئیس جمهور قبلی این کشور را موسس داعش خواند و در سخنرانی خود به صراحت بیان کرد: «داعش دارد به رئیس جمهور او باما احترام و ارج می‌نهد. او موسس داعش است و به داعش کمک مالی کرد. من این را هم می‌گویم که هیلاری کلینتون هم به همراه او باما، موسس داعش بوده است.»^۲

اگر مسلمانان جهان با هم وحدت داشتند اکنون قدس شریف در اشغال صهیونیست نبود و هزاران مسلمان آواره، دور از خانه و کاشانه خود زندگی سختی نداشتند و دنیای اسلام نظاره‌گر مصرف‌گرایی کالای غرب و عقب‌ماندگی داخلی و ضعف بنیه علمی و اقتصادی نبود.

در این شرایط بغرنج و بحرانی، با تدبیر مصلحان و اندیشمندان اسلام، تقریب مذاهب اسلامی که راهبرد اساسی قرآنی جهت ایجاد همدلی و مقابله و مبارزه با زیاده‌خواهی دشمنان اسلام تشکیل شد.

آگاهی دادن مخاطبان به دشمن مشترک مسلمانان، رسالتی مهم بر عهده مبلغان مناطق مشترک است تا آنان را از درگیری مذهبی و فرقه‌ای دور نموده و متوجه دشمن اصلی که همان استکبار جهانی و اسرائیل غاصب است نمایند و از توطئه آنان در فرقه‌سازی جهت خدشه‌دار کردن چهره اسلام رحمانی، ایجاد جنگ داخلی و غارت سرمایه مسلمانان آگاه سازند.

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با مردم پاوه. ۱۳۹۰/۷/۲۵.

<https://www.leader.ir/fa/speech/8751>

۲. این خبر توسط خبرگزاری‌های فارسی با تیترا: اعتراف ترامپ در مورد تاسیس داعش توسط آمریکا پخش شد.

<https://www.mashreghnews.ir/news/1004863>

۴. حضور در عرصه های اجتماعی جهت رفع مشکلات مردم

یکی از مشکلات و ناهنجاری های زندگی اجتماعی، آسیب هایی است که در جامعه بروز می کند و منشا آن، رفتارهای فردی یا جمعی افراد جامعه است که در برخی مواقع، در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد رسمی و غیررسمی جامعه واقع نمی شود و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می شود. به همین دلیل، یکی از رسالت ها و وظایف روحانیت و مبلغان، حضور فعال در عرصه های اجتماعی جهت رفع مشکلات است، چنانکه رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) می فرماید: «طلاب باید با کسب صلاحیت ها و آگاهی های لازم، در دنیای متفاوت امروز، خود را برای ایفای مسئولیت های تعیین کننده در جامعه آماده کنند.»^۱ همچنین می فرمایند: «حضور طلاب در خدمات رسانی به مردم، مدرسه سازی، بیمارستان سازی، کمک به مردم هنگام حوادث و دیگر عرصه ها، نیروهای مردمی را نیز به صحنه می آورد و منشأ خدمات خواهد شد.»^۲

در مناطق مشترک به دلیل اینکه آسیب ها فراوانی بیشتری دارد لازم است مبلغان دینی با همتی مضاعف، در صدد رفع آن باشند. به این صورت که در ابتدا آگاهی مردم را نسبت به معضلات اجتماعی بالا برند و با بیان جذاب و علمی، بخشی از سخنرانی های خود را به خطرات این معضلات و آسیب ها اختصاص دهند. در گام و مرحله دوم، در صورتی که شرایط و زمینه آن فراهم بود اقدام عملی نیز در رفع آن معضلات و مشکلات داشته باشند.

۵. آگاهی بخشی نسبت به خطرات وهابیت

قدرت های استکباری و استعماری برای ضربه زدن به اسلام، از آغاز تا کنون، تلاش های متعددی را انجام داده اند و از هیچ کوششی برای رسیدن به اهداف پلید و استعماری خود فروگذاری نکرده اند. آنان علاوه بر جنگ مستقیم با مسلمانان، متأسفانه از درون دنیای اسلام نیز با توسل به حربه و ترفند فرقه سازی، به عنوان ابزاری علیه وحدت امت اسلامی بهره بردند و در هر زمان و مکان از این ابزار، بیشترین تأثیر را در اختلاف بین مسلمانان و ایجاد شکاف و دوگانگی نهادند. در قرن

1. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=33076>

2. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=33076>

دوازدهم هجری نیز این ابزار کارگر افتاد و فرقه‌ای به نام وهابیت، شکاف عظیمی را در صفوف متحد مسلمانان ایجاد کرد که اثرات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی آن تا به الآن، خود نمایان است. این فرقه منحرف و گمراه، با تکفیر پیروان مذاهب اسلامی و ایجاد نفاق و تفرقه و فتنه در میان مسلمانان، تهدیدی جدی برای دنیای اسلام شد. و این درحالی است که برخی از اهل سنت که اطلاع دقیقی از عقاید وهابیت و سلفی‌ها ندارند و عقاید و رفتار آنان را همانند دیگر فرقه‌های اسلامی می‌دانند گمان می‌کنند که اختلاف وهابیون فقط با عقاید و افکار شیعیان است. در حالی که وهابیت دشمن مشترک تمام مذاهب اسلامی است و بارها تمام فرق اسلامی را متهم به شرک کرده و مواضع تند علیه اعتقادات مذاهب اسلامی ابراز داشته‌اند. بر همین اساس نیز عالمان مذاهب اسلامی علیه وهابیت و سلفیت به مقابله پرداخته و با تفکرات آنان مبارزه کرده‌اند.

بسیار مناسب است که مبلغان مناطق مشترک، عموم مردم خصوصا نسل جوان شیعه و اهل سنت را نسبت به خطرات وهابیت آگاهی دهند و از گرایش آنان به این گروه برحذر دارند.

فهرست منابع

قرآن کریم؛

مجلسی محمدباقر، بحار الأنوار، دارالکتب الاسلامیه؛

<https://farsi.khamenei.ir>

<https://www.leader.ir>

